

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่เอื้อต่อการเล่นและการดำรงอยู่ของหอยไต้ดิน พฤติกรรมและความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้เล่นหอย รวมทั้งแนวทางการลดภาระค่าใช้จ่าย การวิจัยนี้เป็นเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ระหว่างกลุ่มตัวอย่างกับนักศึกษา มีวิธีดำเนินการศึกษาคือ การศึกษาเอกสาร การศึกษาภาคสนาม เก็บข้อมูลด้วยสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยใช้ทฤษฎีโครงสร้าง – ผู้กระทำการ ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเล่นและการดำรงอยู่ของหอยไต้ดินนั้นสามารถแยกเป็น 3 ประเภท และนำมาวิเคราะห์กับทฤษฎีโครงสร้าง – ผู้กระทำการ ได้ดังนี้ 1) ประเภทที่มีความคาดหวังว่าจะได้เงิน ทรัพย์สิน อยากจะรวยเร็วๆ 2) ประเภทที่ซื้อเพราะความสนุกสนาน ลองเสี่ยงดวง และ 3) ประเภทที่ซื้อเพราะมีแรงกระตุ้นจากการอยากได้ทรัพย์สินและอยากได้ความสนุกสนาน โดยคนเล่นหอยมีปัจจัยสำคัญในการเล่นหอย คือ คนเล่นหอยจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆในสังคม เพื่อให้ได้ตัวเลขที่จะนำมาซื้อหอย และการปฏิสัมพันธ์นั้นจะมีลักษณะเป็นแรงจูงใจและแรงผลักดันให้เกิดความอยากได้ อยากมี หรืออยากลองเสี่ยงเพื่อความสนุกสนาน โดยขึ้นอยู่กับบุคคลว่าจะมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีความเหนียวแน่นเพียงใดที่จะควบคุมปริมาณการซื้อตามแรงจูงใจนั้นมากน้อยเพียงใด ในด้านของพฤติกรรม ความสัมพันธ์ และเครือข่ายของการซื้อ-ขาย ของคนเล่นหอยไต้ดินนั้น จะมีทั้งในกลุ่มผู้เล่นหอยในชุมชน ในจังหวัดเดียวกัน และเครือข่ายที่จะต้องเป็นลักษณะของการตอบสนองความต้องการของแต่ละฝ่ายได้ ทั้งนี้การมีพฤติกรรมที่ขอบเสี่ยงโชค มีความหวังเล็กๆภายในในเรื่องของวัตถุสิ่งของ จึงทำให้เกิดสังคมของการเล่นหอยไต้ดิน ที่ทำให้เกิดสัมพันธ์ภาพทางสังคม ปฏิสัมพันธ์กันทางสังคม และความสมดุลทางสังคม

แนวทางการลดภาระค่าใช้จ่ายในการเล่นหอยไต้ดินมี 2 รูปแบบ โดยในช่วงระยะเวลาที่ทำการวิจัย ทีมวิจัยได้ทดลองใช้แนวทางการลดภาระค่าใช้จ่ายในการซื้อหอยไต้ดิน รูปแบบที่ 1 ทำให้พบอุปสรรคต่างๆ ที่นำไปสู่การร่วมกันหาทางออกโดยได้รูปแบบที่ 2 ดังนี้

รูปแบบที่ 1 “แนวทางการลดภาระค่าใช้จ่ายในการเล่นหอยอย่างง่าย” ซึ่งเป็นการสร้างข้อตกลงอย่างง่ายร่วมกัน มีดังนี้ 1) ซื้อหอยตามจำนวนเงินที่มีอยู่จริง (ซื้อตามเงินที่มีอยู่ในกระเป๋า) ไม่ซื้อแบบเครดิตเงินเชื่อ 2) ให้ซื้อหอยในจำนวนเงินที่ลดลง 10 % จากวงเงินการซื้อแต่

ละงวด 3) ขอความร่วมมือกับผู้ขายที่อยู่ในกลุ่มตัวอย่างให้ขายแบบเงินสดเท่านั้น และ 4) ผู้ซื้อทุกคนจะต้องสามารถตอบสาเหตุในการซื้อหอยแต่ละงวดได้ว่าเป็นเพราะเหตุใดจึงซื้อหอยอยู่

รูปแบบที่ 2 “การกลับคืนสู่โลกของคนเลิกเล่นหอยได้คืน” มีดังนี้ 1) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่นำไปสู่การคิดเชื่อมโยงกับตัวเลข หรือหอย เพื่อที่จะไม่ให้เกิดแรงกระตุ้นในการเล่นหอยได้คืน 2) การตระหนักถึงภาระค่าใช้จ่าย โดยการเขียนสมุดบัญชีครัวเรือน แล้วทำสถิติในการซื้อหอยพร้อมกับสถิติเงินรางวัลเอาไว้ เพื่อให้ผู้ซื้อหอยเห็นภาพค่าใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็นและจะนำไปสู่การลดภาระค่าใช้จ่ายในที่สุด 3) ตระหนักถึงภาระค่าใช้จ่ายในอนาคต อาจจะทำให้ได้โดยการวางแผนการใช้จ่ายในครัวเรือนว่าแต่ละเดือนมีค่าใช้จ่ายใดเกิดขึ้นบ้าง และมีค่าใช้จ่ายฉุกเฉินอันใดที่คาดว่าจะตามมา

จากการศึกษา ผู้ศึกษาได้มีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) รัฐบาลควรมีมาตรการที่เข้มงวดต่อการพนัน และกระตุ้นการปฏิบัติงานของผู้ใช้อำนาจทางกฎหมายให้มีการปฏิบัติงานที่จริงจังในการกวาดล้าง หรือปราบปราม 2) รัฐบาลควรประกาศนโยบายด้านการพนันให้ประชาชนรับรู้และมีความเข้มข้น ทั้งในด้านของกฎหมายและผู้ใช้กฎหมาย หรือ ควรมีการจำกัดพื้นที่ในการเล่นการพนันในสังคม 3) ชุมชนควรมีระบบการจัดการพื้นที่ในการเล่นหอย โดยมีการจำกัดพื้นที่ในการเล่น หรือมีกฎกติกาในการเล่นหอยเพื่อที่จะไม่ให้เกิดการเล่นหอยขยายตัวการเล่นเข้าสู่ระดับเยาวชน 4) หากชุมชนมองว่าการเล่นหอยเป็นปัญหาใหญ่ในเรื่องของปัญหาหนี้สินระดับครัวเรือนเพิ่มขึ้น ชุมชนควรมีรูปแบบในการเสี่ยงโชคด้วยวิธีอื่น ซึ่งอาจจะมีข้อจำกัดทางการเงิน หรือใช้การลุ้นโชคอย่างอื่นที่ไม่ใช้เงินเป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยน 5) ในระดับตัวปัจเจกชน ควรมีการหักห้ามใจ หรือทำความเข้าใจกับความรู้สึกรักของตนเองในการเล่นหอย เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายทั้งตนเอง ชุมชน และสังคม หรืออาจจะมีการเล่นโชคด้วยการซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาล

ศัพท์คำสำคัญ : หอยได้คืน ปัจจัยการเล่นหอยได้คืน แนวทางการลดภาระค่าใช้จ่าย